

Second Skin 🖱 Maskerade

Over maskers

Maskers zijn er in allerlei vormen, maten, kleuren en van allerlei verschillende materialen. Daarnaast zijn er maskers met allerlei verschillende bedoelingen en/of functies. Maskers kunnen het gezicht geheel of slechts gedeeltelijk bedekken.

Jantje huilt, Jantje lacht

Wat alle maskers gemeen hebben, is dat ze een relatie hebben met het gezicht. Door een masker op te zetten wordt je 'iemand anders'. Je kunt je 'verstoppert' achter een masker. Er zijn maskers die boze geesten weren, er zijn maskers die je anoniem maken voor je omgeving, er zijn maskers die een puur cosmetische of esthetische functie hebben. Voor het mooie dus!

Volkeren en hun maskers

Maskers worden al heel lang gebruikt en in allerlei culturen. In verschillende culturen wordt aan maskers een grote betekenis gehecht, onder meer op religieus gebied. Veel exotische maskers werden gebruikt bij allerlei rituele activiteiten en sommige zijn honderden jaren oud.

Van alle markten thuis

De *Egyptenaren* gebruikten maskers om het gezicht van de dode te bewaren. Een masker helpt de overledene in het hiernamaals te eten, zien en ademen. Bekend zijn de gouden maskers van Toetanchamon. De *Inca's* maakten van het zilver en goud dat in de grond zat maskers en sieraden. In *Afrika* en bij de oorspronkelijke *Amerikaanse volken* dragen mensen ze om in contact te komen met de goden. Ook in *Oceanië* worden maskers gebruikt om geesten of overleden voorouders op te roepen. Bekend zijn ook de maskers van het *Japanees no en kabuki theater* en de *carnavalsmaskers uit Europa*, waaronder de Venetiaanse maskers. Een *oorlogsmasker* ziet er heel anders uit dan een feestmasker. De *Grieken* zijn de uitvinders van het theater. Alleen mannen konden acteur (= toneelspeler) worden. Ze speelden alle rollen: óók die van vrouwen. Om alles goed en duidelijk te laten overkomen en zien, gebruikten de toneelspelers maskers. Zo konden de toeschouwers – zelfs die op de achterste rij - goed zien welke rol ze speelden. Het was een soort karikatuur van het personage dat ze speelden. De maskers werden zelfs zo gemaakt dat ze het stemgeluid versterkten, zodat ook iedereen het beter kon horen. Bij het omschakelen van een vrolijke rol naar een verdrietige rol wisselden ze van masker. In *Nederland* dragen we nog maskers met carnaval.

Cultuur aflezen aan een masker

In bijna iedere cultuur kom je dus maskers tegen én ook iedere cultuur heeft een andere betekenis en functie voor de maskers. Je kunt de achtergrond en betekenis van een masker eigenlijk dus alleen doorgronden als je meer weet van de cultuur, van het leven in een bepaalde tijd en context. Bepaalde vormen en details geven daarvoor aanwijzingen. **Maar ook zonder al die kennis is het gewoon leuk om een masker te maken!**

OPDRACHTWerkstuk:

Creëer jouw eigen unieke masker. Ontwerp een masker en voer je ontwerp uit. Maak van plakken, plakjes of rolletjes chamotteklei een keramisch masker in reliëf, met gebruikmaking van een steunmal. Het masker wordt een 3D werkstuk. Het hoofdmateriaal is chamotteklei. Dit breng je tot leven door structuur aan te brengen in het materiaal. Daarnaast mag je materialen naar keuze toevoegen als decoratie nà het bakken. Het is van belang dat je een heel masker maakt. Geen masker dat alleen uit een paar ogen bestaat. Het Zorro-maskertje of venetiaans maskertje. Zo'n masker sterk uitgewerkt, mag wel.

II WAAROM ? Wat zit er achter de opdracht?

Leeractiviteiten:

- ontdekken en benutten van de plastische eigenschappen van keramische klei;
- ervaring opdoen in de basisprocessen en basistechnieken van keramisch werken (opbouw platen, stroken, bolletjes);
- structuur en textuur aanbrengen met verschillende materialen en gereedschappen in de klei: de huid tot leven brengen!
- vormgeven aan je artistieke keuze. Smoel geven aan je eigen masker = kiezen voor emotie = kiezen voor expressie!

Eindobject

- Je gebruikt materialen en gereedschappen juist en past de technieken goed toe.
  - ✓ **Is het werkstuk keramisch opgebouwd en zijn de kleionderdelen goed met elkaar verbonden? Is het werkstuk netjes afgewerkt?**
- Je maakt met plakken klei een uitgewerkt masker.
  - ✓ **Zijn er aanwijsbare uitgewerkte onderdelen? Zijn de vorm- en beeldelementen overwogen toegepast? Speciaal letten op: structuur en textuur (de huid) vormen mate van harmonie ruimtelijkheid plasticiteit. Originaliteit?**
- Je masker heeft uitdrukingskracht.
  - ✓ **expressie emotie . eventueel gebruik van andere materialen om de expressie te accentueren.**
- Je bereidt je goed voor, plant je werkzaamheden binnen de les en bent kritisch op wat je doet.
  - ✓ **Is er sprake van een goede voorbereiding, planning en (zelf)evaluatie?**

Evaluatie

THE MASK VOTES

Je hebt ieder 10 punten om te verdelen. Naar welk masker laat jij je punten gaan? Geef een korte toelichting.

Je masker dingt mee naar punten in drie categorieën: **Werk jouw masker in de prijzen!**

1. Het best uitgewerkte masker (aan- en opbouw, structuur en textuur. ....points
2. Het meest aansprekende masker. ....points
3. Het zorgvuldigst afgewerkte masker. ....points

BenodighedenMaterialen:

. klei (2 tot 2,5 per persoon); wit chamotte 25% 0-1mm / 0-0,5 mm / 1000-1280 C; merk Creaton of Vingerling)
 . krantenpapier. engoben. papier . schildertape (om papiersjablonen even vast te zetten) . schort .
 bolletjesplastic (ondersteunend) . bakjes met sluitdeksel voor kleislib D van tevoren aanmaken) . mal per student om kleilap (overheen te leggen) als steun bij het vormen

Gereedschappen:

. kleilatten ongeveer 7 – 10mm / (2 stuks per student) . kleiroller . boetseerspatels . mirettes . kleimes / aardappelschilmes . plank om op te werken en 't werk in te pakken (1 per student) . eventueel plamuurmes (niet te breed) . fohn

Technieken:

. keramisch werken . boetseren (minimaal)

Vorm- en beeldelementen:

. vorm . verhoudingen . maat . herhaling . ritme . compositie . harmonie . expressie . ruimtelijkheid . plasticiteit . licht- en schaduwwerking

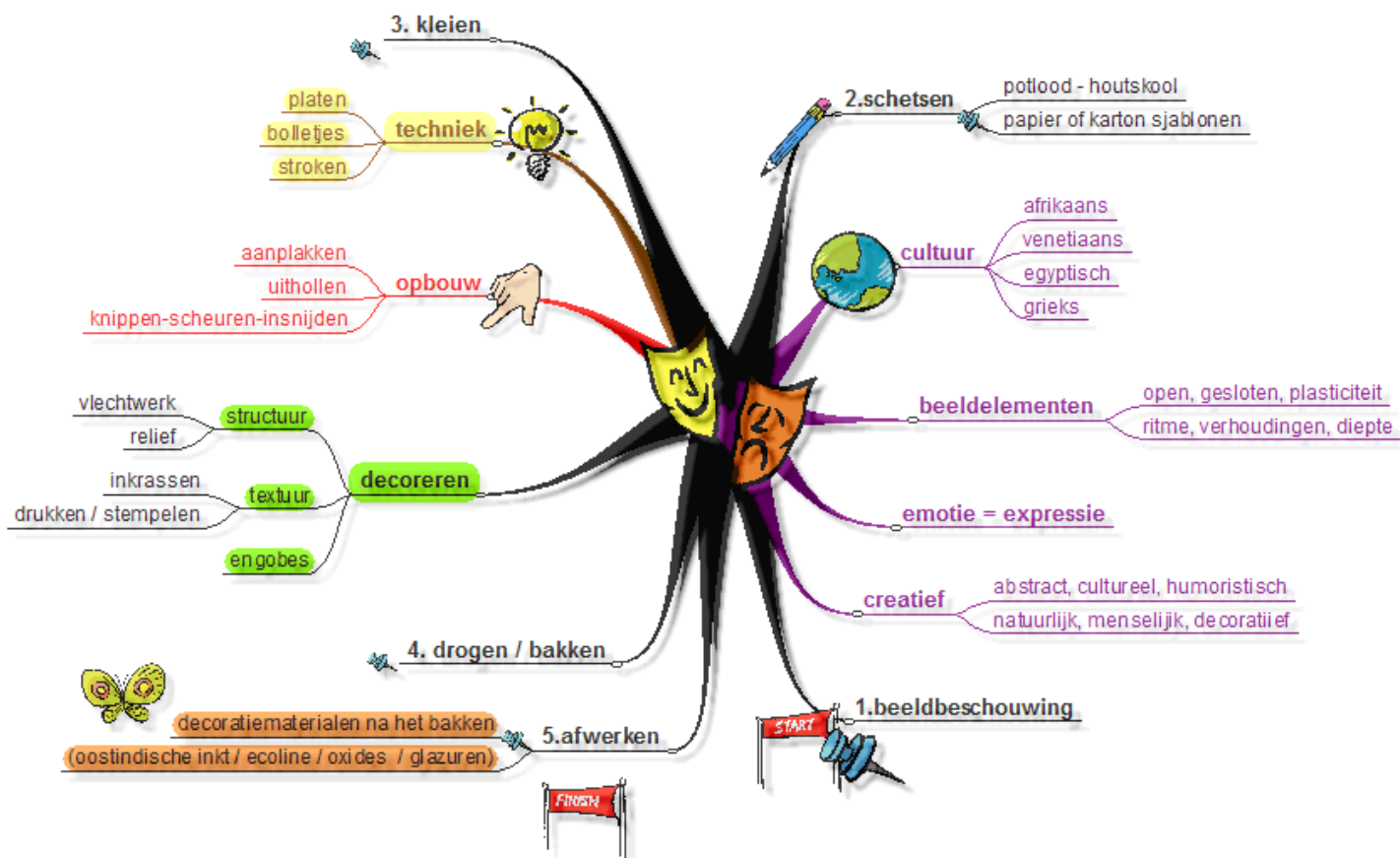
Beeldbeschouwing:

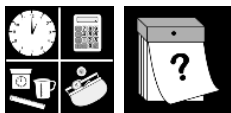
. getoond en eventueel zelf verzameld beeldmateriaal

Wat neemt de student mee:

. theedoek (2) . **decoratiematerialen** . materialen om dessins mee aan te brengen (zelf ook van tevoren verzamelen! Veren, touw, leer, schelpen, houtjes, sisal, stofjes (bijvoorbeeld kant), ... plastic zakken (niet te krap om werkstuk in op te bergen) (2) . . plastic folie (bijvoorbeeld van de Action) . . vork (om klei te hechten en in te krassen) . . eventueel stukje schuimrubber (ter ondersteuning)

Stappenplan Masker maken schematisch

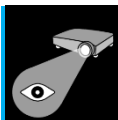

I WAT ga je doen?

STAPPENPLAN

Je begint met het doorlezen van de tekst, zodat je je al een voorstelling van de stappen kunt maken.

Probeer verder te denken dan alleen carnaval! Bedenk welke kant je op wilt met je masker: kleur, sfeer, onderwerp, abstract, figuratief, inspiratie door een bepaalde kunstenaar, etc.

Les 1 / Stap 1

Beeldbeschouwing

- Uitleg werkvorm (15 minuten)
- Ideevorming beeldmap (15 minuten)
- Schetsen en sjabloon leggen (30 minuten)
- Klassikale instructie / demonstratie kleiplaat maken en lassen = verbinden (20 minuten)
- Wat voor de volgende keer meenemen?

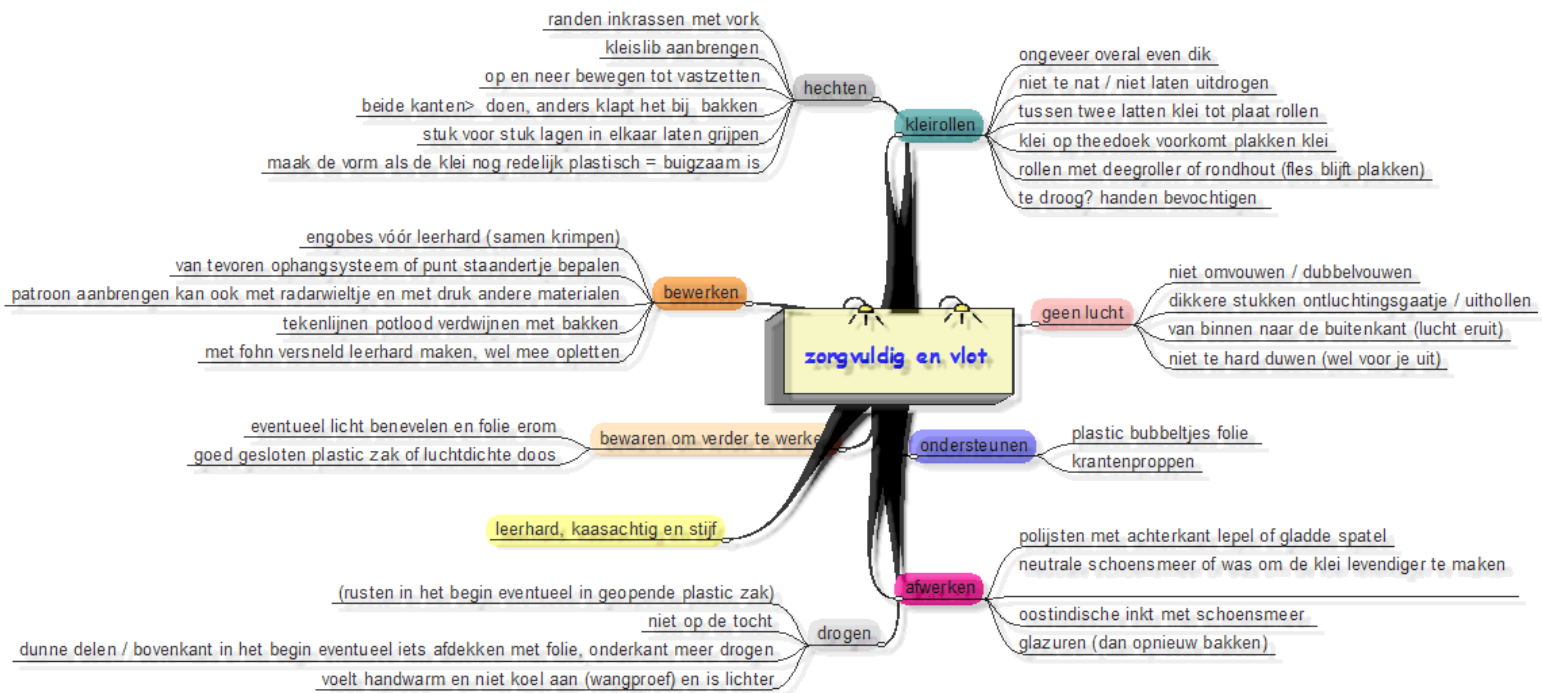
III HOE ? Waarom doe ik dit?

Bekijk de voorbeelden "Masker" in de Masker KIJKWIJZER (bijlage)

Zoals je ziet zijn er verschillende soorten maskers. Je mag de voorbeelden gebruiken als inspiratiebron, wie weet helpen je ze om op ideeën te komen!

- Kies de sfeer die je wilt. Afrikaans, Indonesisch, Venetiaans, et cetera, of bepaal jouw eigen mix. Je kunt ook kiezen voor een mix tussen mens en dier.
- Maak enkele kleine schetsen als houvast (3). Hoe wordt de stand van de ogen, de grote van een neus, de vorming van de mond? Wat bouw je op? Wat hol je uit? Wat laat je weg?
- Knip uit stukken karton sjabloondelen en ga ermee aan het schuiven en bollen. Kan ook met papierstroken. Hoe ga je de onderdelen straks in klei aanzetten? (recht, holvormend, bolvormend, symmetrisch of juist niet.... Met overlapping, hoogteverschil, doorkijkjes, afsnijdingen of juist niet?)
Tip: Plak of niet de stukken vast. Zo krijg je al een idee hoe het ruimtelijk wordt in klei. Maak ze eventueel weer los; bewaar ze als (snij)patronen.
- Hoe scheutig ben je met alles? Vaak is het beeldend effect groter wanneer je niet teveel vormen gaat combineren. Wat meestal wél goed werkt, is herhaling en ritme. Hierdoor ontstaat meer samenhang en harmonie in je werkstuk.
- Ga je naast textuur en structuur ook nog engobes (kleurpapje) en / of andere materialen aanbrengen? Bijvoorbeeld touw, leer, houtjes, kurk, 'haar', ...
 Hoe en waar wil je die dan gaan bevestigen? Geef dat soort dingen ook al op je schets aan! Noteer waar je bijvoorbeeld gaatjes aanbrengt. **Tip:** maak het gat groter dan de maat van wat er doorheen moet, want klei krimpt.

De volgende les kun je dus vlot aan je masker kleien beginnen, omdat je in grote lijnen weet hoe je het gaat aanpakken. Je hebt je schets, je hebt je model! Wel zo handig, want eenmaal uit het pak start het droogproces.

Waarop letten?

Les 2 / Stap 2

Opbouw basis: kleiplak rollen

- o kleihomp afsnijden en rollen 15 minuten
- o kleiplak basisvorm masker maken 30 minuten (30 minuten wegzetten eventueel wat droger fohnen))
- o uitwerkingen maken (30 minuten)
- o werkstuk vlot én zorgvuldig inpakken (10 minuten) (zie informatie over opbergen als je er nog verder aan wilt werken)
- o snel rest opruimen! (5 minuten)

Als basis werken we met een mal (een gebogen koker). [Korte uitleg over kleitechniek!](#)

- Leg een krant opgevouwen op tafel voordat je met de klei aan de gang gaat. Dit voorkomt dat de klei vastplakt. Haal er van tevoren de nietjes uit! Wordt het bovenblad te nat, dan pak je een nieuw blad. Een *gestreken* theedoek kan ook (a.u.b. meenemen!).
- **A:** Een homp klei leg je tussen twee latten. Met de handpalmen kun je hem al gelijkmatig platter maken. **FOTO:** Met een roller rol je deze homp vervolgens uit tot een plak van een centimeter dik. Begin in het midden van de klei, rol naar voren en weer naar je toe, en weer van je af....Draai hem om: herhaal. Je kunt ook plakken van gelijke dikte afsnijden, neerleggen en de randen elkaar laten overlappen en tegen elkaar drukken. Druk van midden naar buiten de lucht eruit.

B: Je kunt ook uit de hand een aantal rollen maken van ongeveer 2 centimeter, die naast elkaar leggen op de theedoek en met je duimen tegen elkaar aanduwen. Voeg steeds nieuwe rollen toe, totdat je ongeveer de goede breedte hebt. Leg nu ook hier een kleilat aan weerszijden – laat wat ruimte vrij - om overheen te rollen.

(Als roller kun je een deegroller gebruiken; ook kun je doorgezaagde bezemstelen gebruiken). Druk de roller goed aan terwijl je de klei plat rolt tussen de latten. Door over latten te rollen wordt de plak uiteindelijk overall even dik. Doe je dit niet dan is ie aan de zijanten dunner dan in het midden.

- Is de basisplak gerold? Inspecteer of je nog luchtbelletjes ziet, ook al zijn ze minuscuul. Prik de lucht eruit. Nooit een lap klei dubbelvouwen, want dan sluit je de lucht in. Door een luchtbel of luchtinsluiting breekt het werk bij het bakken. Daarmee loopt niet alleen je eigen werk kans om te beschadigen, maar misschien ook het werk van je medestudenten.
- Leg dunne folie op de mal, dan laat ie beter los. Op de mal drapeer je de centimeter dikke laag. Zeker niet dunner dan een halve centimeter. Hij krimpt nog! Je kunt eventueel ook eerst uit de kleiplaat de patroonstukken uitsnijden en die op de mal met elkaar verbinden tot een geheel (bijvoorbeeld als je ze een beetje speels ten opzichte van elkaar / met onderlinge hoogteverschillen wilt rangschikken). (De delen *altijd* aan elkaar hechten!)
- Ongebruikte klei terug doen in de oorspronkelijke verpakking en luchtdicht afsluiten!

- **FOTO: C:** Je kunt ook een basis maken van kleine kleirolletjes, waarmee je de mal bekleed. Maak niet

teveel rolletjes tegelijk aan, want dan drogen ze al teveel uit. Je brengt de bolletjes al plat knijpend aan. Met je wijsvinger kun je de balletjes glad maken. [bij het masker bouw je aan de buitenkant van de koker op] Later kun je dat ook doen aan de binnenkant als de vorm los is van de koker. **Glad maken doe je met een houtje of spatel (niet met water).** Dan wordt te slap om mee te werken en duurt drogen lang.

- **Je kunt insnijdingen maken, klei-onderdelen in vorm knippen of scheuren. Dat geeft allemaal een effect! Strak, rafelig, gekarteld.**
- Heb je de basisvorm van je masker? Laat deze iets opstijven. Haal het basismasker wél van de mal voordat deze teveel indroogt om barsten tegen te gaan. Je kunt hem aan de onderkant stutten met proppen krant of bolletjesplastic of eventueel op een stuk schuimrubber laten rusten. Dan kan hij iets indrogen zodat je er makkelijker mee kunt werken voor aanbouw en opbouw of in vorm modelleren.

Denk aan het goed 'lassen' van de materialen. Geen kleilaagjes om andere laagjes heen vouwen, want dan sluit je lucht in!

Kleine barstjes wrijf je meteen weg. Is je klei te droog, bevochtig dan je handen. Maak de klei zelf niet te nat. Dit veroorzaakt namelijk scheuren tijdens het drogen en bakken.

De onderdelen zoveel mogelijk van gelijke dikte opbouwen. Dikteverschil vergroot de kans op barsten. Dunne delen drogen eerder en dat geeft dan spanningen in het materiaal.

Bewaren en vertragen van het drogen: houd de klei in plastic tot je aan het bewerken toekomt. Randen, delen die uitsteken en aanhechtpunten drogen sneller. Deze kun je tussentijds tijdens het werken met repen plasticfolie afdekken.

Bewaren tot de volgende les? Leg eventueel een licht vochtige theedoek over je werk. Of spray eventueel met een plantenspuit een **lichte** nevel over het werk, plastic folie aanbrengen. Bij beide methoden: stop je werkstuk – voorzichtig - in een plastic zak, die je goed dichtmaakt! De klei mag niet uitdrogen. Probeer zo min mogelijk lucht in de zak in te sluiten! Let erop dat je klei niet invouwt (lucht opsluiting).

Les 2 en les 3 / Stap 5

Kleuren

Kleuren is zeker niet nodig bij al interessante structuren en texturen. Kies je ervoor, breng kleur-engobes aan vóór het biscuitbakken. Engobe is een papje van klei met een kleurtoevoeging en een vloeimiddel. Dik als yoghurt. Je kunt ook gewoon gekleurd kleislib gebruiken (dik als dunne yoghurt). Met de kwast wordt het minder egaal, wat ook een effect geeft. Je brengt het aan in een dún laagje (transparant of dekkend). Te nat is niet te beschilderen, maar te droog ook niet!

- Schilderachtig aanbrengen: met pencils, dopen, borstelen, druipen, spuiten. Je kunt b.v. een tandenborstel in kleurstof dopen, langs de haren strijken met een mes, zodat je een spetterpatroon krijgt.
- Sjabloneren: knip een vorm uit papier, bevochtig met water en druk deze op het leerharde oppervlak. Met de kwast schilderen vanaf de rand van het sjabloon. Je kunt ook vormen afplakken met afplaktape. Verwijder het tape wanneer het slib droog voelt.
- Sponstechniek: stempelen.
- Afdrukken: kan vanuit bijvoorbeeld een linsnede of textielafdruk.
- Engobes kun je mengen. Je kunt gekleurde slib aanbrengen en dan met contrasterende slib andere klei in een patroon aanbrengen. Marmeren: nat op nat. Door te kantelen gaat het slib vloeien en zich mengen. Kijk goed, gecontroleerd laten mengen.
- Op dezelfde manier kun je door heel zacht druppelen ook verhoogde lijnen aanbrengen met gekleurd slib.
- Inleggen: je kunt in groeven slib aanbrengen, laten drogen en met een lomer het verhoogde eraf halen. Dan houdt je verdiepte, gekleurde strakke lijnen over. Slib dan iets dikker maken.
- Je kunt slib aanbrengen en vervolgens de engobes weer inkrassen – niet te diep - . Dat kan lichtjes met je nagels, een kam, vork. Dan komt daar de (witte) ondergrond weer naar boven (*sgraffito-techniek*).
- Je kunt een patroon inwassen (vochtig, niet te nat!) in een structuur en er daarnaar weer afvegen. In de verlaagde delen blijft het dan achter en accentueert het patroon.

De klei mag best gezien worden, je hoeft dus echt niet het hele masker te kleuren!

Engobes kun je aanbrengen als je werkstuk stug aanvoelt en nog niet leerhard is. De klei kan dan al niet meer makkelijk met de vingertoppen worden ingedrukt, maar een vingernagel blijft zonder veel druk achter. Leerhard, dan blijft de vingernageldruk achter bij lichte druk (dan is er al 40% van het vocht verdamp). Een fase verder wordt de klei brokkelig als je een lijn met de vingernagel zou zetten.

Wordt je werkstuk te vochtig dan kun je het met de fohn iets indrogen: niet te heet en wel gelijkmatig fohnen, dan droogt ie zo gelijkmatig mogelijk. Te snel en ongelijkmatig drogen geeft scheurvorming!

Stap 6

Drogen en bakken

Het droogproces is niet spectaculair, maar is wel een zeer belangrijke schakel tussen het verwerkbaar materiaal en het stookproces! Stoken: langzaam opstoken tot 600 C, verder bakken tussen 960-1100 C. Het droogproces stopt op het moment dat het vochtgehalte in de klei en de omgevingslucht gelijk zijn. De klei is droog als hij aanvoelt als de omgeving. Voelt hij koud / koel, dan verdamt er nog wat: denk aan parfum die je opspuit, die voelt ook eerst koel en niet meer als de alcohol is verdamt. Het werk wat we maken is klein tot middelgroot. Voor het stoken moet het werk kurkdroog zijn. Droogtijd ongeveer 2 weken.

Tip: bak eventueel wat reststukjes mee (luchtvrij klaargemaakt!) die je als proefstukjes voor eventueel na-kleuren kunt gebruiken.

Les 4 / Stap 7

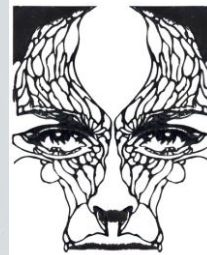
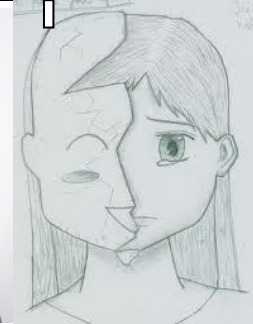
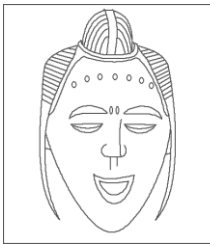
Afwerken

Nu kun je je masker met materialen 'versieren' indien je daarvoor kiest. Achteraf kleuren met bijvoorbeeld oostindische inkt en schoenpoets kan ook wanneer je niet hebt gekozen voor engobes én toch een kleur wilt hebben. Of inwassen met sepia-inkt of ecoline. Bijenwas erover voor zachte glans. Ook kun je bast gebruiken van bijvoorbeeld walnoten (deze dan van tevoren in water leggen, zodat de kleurstof eruit kan trekken. (Doe dat al thuis in bijvoorbeeld een jampot met schroefdeksel). Ook kun je het nog afdekken met een transparant glazuur.

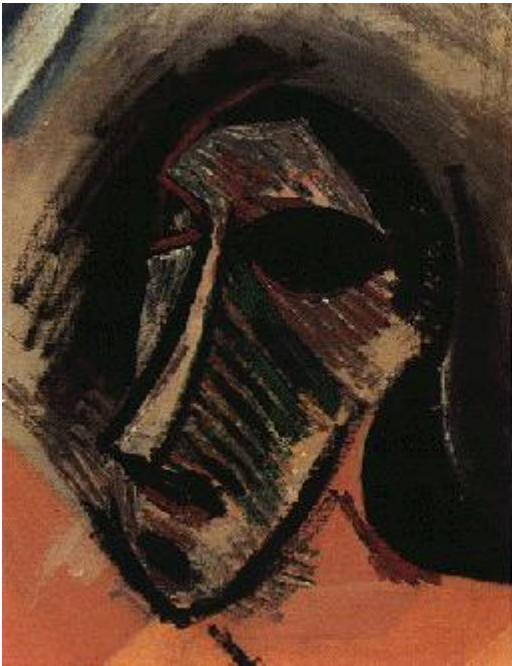

Stap 8 / Evaluatie werk.

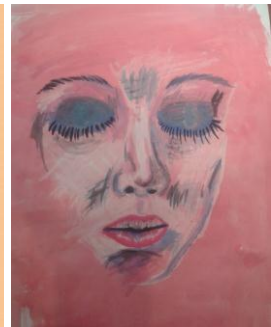
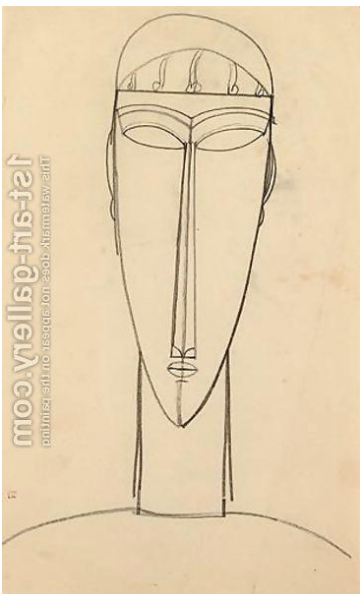
THE MASK VOTES

Schets Masker

picasso

KIJKWIJZER beeldbank maskers los erbij-----THE END